

ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПРИЙОМІВ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

На сьогодні в умовах новітніх методологічних напрямків в освіті, зміни та реформи НУШ ставлять нові вимоги до підручників, як засобу передачі соціокультурних цінностей та розвитку системи знань [4].

Проблема формування змісту підручників з біології й екології для старшої школи набуває особливого значення у зв'язку з тим, що більшість із них містять значну кількість інформації із якою дуже часто не вміють працювати учні, тому виникає ще одна проблема зміни кількості і якості інформації в оновлених підручниках. Оскільки він має правильно сформувану наукову біоекологічну картину світу, а також розвивати в учнів критичне й системне мислення[5].

Досить ґрунтовно досліджували питання, щодо правильного формування роботи з підручником біології й екології такі вчені, як: Бабанський Ю. К., Буринська Н. М., Каїров І. А., Краєвський В. В., Лернер І. Я., Скаткін М. М., Савченко О. Я., Бондар В. І., Гончаренко С. У., Малафійк І. В., Степанюк А. В., Міщук Н. Й. та ін[3].

Так, Лернер І. Я. зазначає, що підручник є засобом формування змісту освіти. Краєвський В.В. виділяє підручник, як форму закріплення змісту, проєкція цілісної діяльності навчання, в основі якої лежить взаємодіяльність вчителя із учнями. Беспалько В. П. вважає, що підручник – це комплексна інформаційна модель, що відображає основні структуроутворюючі складові педагогічної системи, такі, як: зміст й цілі навчання, організаційні форми й дидактичні процеси у навчанні, які можуть відтворюватись у практичній діяльності[2].

Щоб правильно сформувані прийоми роботи з підручником необхідно на думку Гончаренко С. У. сформувані правильну мотивацію та усвідомлене розуміння учнями життєвого значення теоретичних знань, що є умовою успішності [4].

Пунський В.О. наголошує, що у підручниках біології та екології старшої школи слід ширше застосовувати дедуктивний метод у формуванні теоретичних знань, і чим швидше ці зміни внесуть, тим краща та більш сприятлива можливість для вироблення навичок оперувати ними. Міщук Н. Й. обґрунтувала доцільність у введенні теоретичного базису знань у формі понять, на ранніх етапах вивчення біології та екології й інших природничих наук із застосуванням у конструюванні методики формування біологічних понять з допомогою дедуктивно-індуктивного підходу. [5].

Зміст шкільного підручника з біології повинен базуватися на доборі тем, які мають соціальне і особистісне значення, навколо яких групується вивчення інформації, що має розкриватися в компетентісному підході. Доцільно приділити належну увагу в практичному оволодінні методологічними знаннями, оскільки в учнів старшої школи має бути сформована система знань про навколишній світ, Біосферу зокрема, через явища, які в ній відбуваються [3].

Надзвичайно великого значення потрібно приділити й теоретичній підготовці учнів, яка має враховувати засвоєння фундаментальних знань із готовністю їх практичного застосування у житті [1].

Навчальний матеріал, має орієнтуватиметься не лише на запам'ятовування, а насамперед – на усвідомлення і пізнання сутності явищ, що вивчаються. Основною потребою сучасності є необхідність «навчити – вчитися», що зумовлює потребу у співпраці всіх авторів шкільних підручників, що повинні виокремлювати у кожному параграфі компоненти наукового пізнання, розробивши певний цикл завдань інтегрованого спрямування, які дозволять розвивати пізнавальні інтереси школярів, спонукаючи до усвідомлення засвоюваного матеріалу [4].

Отже, підручники в сучасній школі не завжди відповідають віковим, психологічним та інтелектуальним можливостям учнів, а виклад матеріалу часто має занадто академічний характер та зорієнтований на інформаційну і відтворювальну функції, що вимагає від учнів переважно засвоєння репрофуктивних знань. Сучасний підручник з біології та екології має застосовувати певні стратегії формування нових знань: інтеріоризації, екстеріоризації, проблематизації та рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданова О. К. Сучасні форми і методи викладання біології в школі / О. К. Богданова. Х. : Видавнича група «Основа», 2003. 80 с.
2. Бібік Н. М. Врахування пізнавальних інтересів учнів у підручникотворенні / Н. М. Бібік // Підручник XXI століття. 2020. С. 52.
3. Корнеєв В. П. Конструювання підручників для профільної школи / В. П. Корнеєв // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. К. : Педагогічна думка, 2019. с. 241.
4. Топузов О. М. Дидактична прогностика в контексті теоретико-методичного забезпечення створення сучасного підручника / О. М. Топузов. 2018. Вип. 14. С. 12–21.
5. Міщук Н. Й. Професійно-методична компетентність у контексті педагогічної діяльності вчителя біології/ Н. Й. Міщук // Вища освіта України. Дод. 2 до № 3. Т. II (27). 2011. Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». С. 540-545.